دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهاده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فنـــاوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

جامعة الأديان والمذاهب
كلـية المذاهب

رسالة الماجستير
فرع الفقه المقارن والقانون الاسلامي العام

عمل الزوجة وتأثيرة على الحقوق والواجبات الأسرية دراسة مقارنة بين المذاهب الإسلامية والقانون العراقي

إعداد
ساهر خالد ذهيب الجحيشي

الأستاد المشرف
حسين رجبي

مايو 2023

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهاده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فنـاوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

دانشگاه ادیان و مذاهب

دانشکده مذاهب

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته فقه مقارن و حقوق عمومی اسلامی

کار زوجه و تأثیر آن بر حقوق و وظایف خانواده: بررسی تطبیقی ومذاهب اسلامی وحقوق عراق

نگارش

ساهر خالد ذهیب الجحیشی

استاد راهنما

حسین رجبی

اردیبهشت 1402

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فنـــاوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

الأصالة

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهاده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فنـــاوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

المحضر المناقشة

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهاده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فنـــاوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

الإهداء

إلى..أبي.. وأمي اللذين تجرعا مرارة الحياة من أجل سعادتي ومن أجل أن أصل إلى أعلى الدراسات لمستقبل زاهر..

إلى من وقفوا بجانبي أخوتي... زوجتي... الأصدقاء الأعزاء الغوالي

الى شهداء العراق الذين سقطوا بسبب أفكار ظلامية تكفيرية وبسبب خلافات سياسية داخل العراق وخارجه..

إلى حجة الاسلام الدكتور حسين رجبي المحترم مسؤول بحث تخرجي من الماجستير في قسم الفقه جامعة الأديان والمذاهب في الجمهورية الأسلامية الأيرانية

الذي كان ولازال عوناً في أرشادي ومراقبة ومتابعة رسالتي هذه المتواضعة وكان سنداً وعوناً وراقياً وكان متواضعاً طيباً متفهماً مدركاً للأمور وقوياً في المواقف في إتخاذ القرارات وبدون مجاملة ويستحق مني هذا الإهداء البسيط مع فائق التقدير والأحترام...

الباحث

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

الشكر والتقدير

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد الخلق محمد النبي الامين وعلى آل بيته الطيبين الطاهرين

الحمد لله رب العالمين الذي خلق الكون بنظام عجيب غريب و خلق الانسان في أحسن تقويم

وبعد

أحمد الله واشكره الذي وهب لي كافة السبل والهمني الصبر والاصرار في مواصلة عملي حتى النهاية رغم ظروفي الاجتماعية والوظيفية

لذا اتقدم بأسمى آيات الشكر والامتنان الى استاذي الكبير المشرف على رسالتي الدكتور حجة الاسلام حسين رجبي المحترم الذي حفني بالرعاية الابوية بعد تفضله بقبول الإشراف على رسالتي وهو شرف وفخر لي والذي كانت لتوجيهاته السديدة وملاحظاته القيمة الاثر الواضح في اعداد هذا الجهد العلمي فله مني فائق الشكر وجزيل الاحترام...

كما اتقدم بالشكر الموصول الى جميع الاساتذة الكرام وبالخصوص اعضاء لجنة المناقشة الذين تشرفت بحضورهم لمناقشة هذا الجهد المتواضع وما قدموه لي من توجيهات لأثراء هذا العمل ومن الله التوفيق والسداد.

الباحث

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

المستخلص

حرص الباحث في هذا البحث العلمي ان يبين عمل الزوجة وتأثيره على الحقوق والواجبات الاسرية دراسة مقارنة بين المذاهب الاسلامية والقانون العراقي ومن ثم بيان اراء المذاهب الاسلامية والفقهية كلها، وذكر الحقوق والواجبات الزوجية والاعتدال في الواجبات الزوجية والاسرية بكافة انواعها حتى يكون البحث قد اعطى تفاصيل موسعه قدر الامكان وابراز شخصيته العلمية الرصينة الناصعة البياض. ولا شك ان القران الكريم والاحاديث النبوية قد بينت الكثير من تلك الصيغ والمواضيع بل شكلت اطارها الاساسي والمعنوي والروحي المهم وكيف لا وهي عبارة عن الجذور الاساسية للشرع الاسلامي التي تخص هذه المواضيع وقد نزل القرآن الكريم عن طريق الامين جبريل ليوضح لنا الكثير من هذه الامور الشرعية المهمة وكذلك كافة المواضيع المختلفة الشرعية للسير في نظام حياة كامل شامل بأحكام شرعية لا غبار عليها وهي هداية للناس ومنهج معطاء للسير عليه وتقديم النصائح للمجتمع من خلال التوعية والارشاد وعلى كافة المستويات والتي تقع تلك المسؤولية على عاتق اهل الدعوة والارشاد وكذلك من خلال خطباء المساجد وهي مسؤولية شرعية وتربوية ومن كافة النواحي. لذا اختص البحث بهذا الموضوع بسؤال اساسي ورئيسي للبحث الا وهو: (ما هو تأثير عمل الزوجة على الحقوق والواجبات الاسرية؟) أما الأسئلة الفرعية فقد جاءت على الصيغ التالية فالسؤال الفرعي الأول: (ماهي حقوق وواجبات الزوجة وفق الفقه الاسلامي والقانون العراقي؟) والسؤال الفرعي الثاني: (ماهي الآثار والانعكاسات المترتبة على الحقوق والواجبات الاسرية دراسة مقارنة بين الفقه الاسلامي والقانون العراقي؟) وأما السؤال الفرعي الثالث والاخير: (ماهي الحقوق والواجبات الاسرية؟) فكانت نتائج البحث مهمة ومبينة لكل الحقوق الزوجية للزوج وكذلك الزوجة مع كافة الانعكاسات التي تشمل تلك المواضيع وبمختلف اشكالها والوانها وتوصل البحث الى اهداف مهمة من خلال اسئلة البحث الاساسية والفرعية وفرضياتها واعطى كل الجوانب الايجابية والسلبية للبحث مع التحدث عن المشكلة للبحث وايجاد الحلول لها الاصلية والفرعية، واهمية ودور الشرع الاسلامي في الامور الفقهية من خلال الاحكام الشرعية بأنوعها المختلفة، وانه دستور وبرنامج حياة متكامل جاء لتنظيم وسعادة الانسان في الحياتين الدنيا والاخرة.

الكلمات المفتاحية: عمل الزوجة، الحقوق الزوجية، الواجبات الاسرية، المذاهب الاسلامية، القانون العراقي.

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

چکیده

در این تحقیق علمی، محقق بر آن شد تا عمل زوجه و تأثیر آن بر حقوق و تکالیف خانواده، بررسی تطبیقی مذاهب اسلامی و حقوق عراق و سپس تبیین دیدگاه‌های تمام مکاتب اسلامی و فقهی را بیان کند. حقوق و تکالیف زناشویی و اعتدال در تکالیف زناشویی و خانوادگی از مواردی است که در تحقیق به جزئیات هر چه بیشتر آنها پرداخته شده است. شکی نیست که قرآن کریم و روایات پیامبر نه تنها بسیاری از این موضوعات را روشن کرده، بلکه چارچوب مهم اساسی، اخلاقی و معنوی آن را تشکیل داده است و اینها ریشه های اساسی شریعت اسلام است که به این موضوعات مربوط می‌شود و همچنین تمام موضوعات حقوقی مختلف که باید در یک سیستم زندگی کامل و جامع با احکام مسلم حقوقی دنبال شود که راهنمایی برای مردم و روشی سخاوتمندانه برای پیگیری و ارائه مشاوره به جامعه در همه سطوح از طریق آگاهی و راهنمایی است و این مسئولیت بر دوش اهل دعوت و ارشاد و خطبای مساجد است و از هر نظر یک مسئولیت مشروع آموزشی به شمار می رود. از این رو تحقیق به صورت تخصصی در این موضوع با یک سؤال اساسی و اصلی برای این تحقیق مطرح شده است: «تأثیر عمل زوجه بر حقوق و تکالیف خانواده چیست؟» سؤالات فرعی نیز به این صورت دسته بندی شده اند: سؤال فرعی اول: «حقوق و تکالیف زوجه از نظر فقه و شریعت عراق چیست؟» سؤال فرعی دوم: «حقوق و تکالیف خانواده چیست، بررسی تطبیقی بین اسلام، فقه و حقوق عراق؟» سومین و آخرین سؤال فرعی: «حقوق و تکالیف خانوادگی چیست؟» نتایج تحقیق در مورد کلیه حقوق زناشویی زوج و زوجه مهم و روشن است. تأملاتی که شامل آن موضوعات و اشکال و رنگ های مختلف آنها می شود و تحقیق از طریق سؤالات اساسی و فرعی و فرضیات آنها به اهداف مهمی دست یافته است و ضمن صحبت در مورد مسئله تحقیق و گفت‌وگو، تمام جنبه های مثبت و منفی تحقیق را بیان می کند. یافتن راه حل های اصیل و اساسی برای آن و اهمیت و نقش شریعت اسلام در مسائل فقهی از طریق انواع احکام حقوقی و اینکه قانون اساسی برنامه ای است برای سامان دادن به سعادت انسان در زندگی دنیا و آخرت.

واژگان کلیدی: شغل همسر، حقوق زناشویی، وظایف خانوادگی، آموزه های اسلامی، حقوق عراق.

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

فهرس المحتويات

المقدمة.....**15**

1. بيان موضوع البحث.....16

2. أهمية البحث.....18

3. أهداف البحث.....19

4. اسئلة البحث.....19

5. فرضيات البحث.....20

مشكلة البحث.....21

7. نطاق البحث.....22

8. منهج البحث.....23

9. الدراسات السابقة.....23

10. القبليات المسلمة والمصادرات.....25

11. هيكلية البحث.....26

الفصل الاول: مفهوم تأثير عمل الزوجة على الحقوق والواجبات الاسرية.....**27**

1-1. المفاهيم الاساسية والخلفية للدراسة.....28

1-1-1. مفاهيم دراسة البحث.....28

1-1-1-1. الحَقّ لغة.....**28**

1-1-1-2. تعريف الزَوْجَةُ لغة واصطلاحا.....**29**

1-1-1-3. أهمية المرأة في الاســـلام.....**29**

1-1-2. مقارنة فقهية في عمل المرأة بين الشريعة والقانون.....30

1-1-2-1. حكم عمل المرأة والمقارنة بينهما شرعا وقانونا.....**30**

1-1-2-2. القائلون بإباحة خروج المرأة للعمل شرعا.....**31**

1-1-2-3. القائلون بحظر خروج المرأة للعمل شرعا.....**32**

1-1-2-4. خروج المرأة للعمل بين الحظر والإباحة.....**34**

1-1-2-5. اختيار المرأة للعمل.....**35**

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فنـــاوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

1-1-2-6. مقاصد عمل المرأة المتعلق بالمصالح العامة..... 36
1-1-2-7. حكم عمل المرأة في القانون مقارنة بينه وبين الشرع الاسلامي..... 36
1-1-3. مراعاة الشريعة الإسلامية الفروقات بين الذكر والأنثى. مقارنة بين الشرع والقانون..... 38
1-1-3-1. واقع المرأة بين الشرق والغرب..... 39
1-1-3-2. نظرة الإسلام للمرأة.المساواة في المسؤوليات مع الرجل. مقارنة بالقانون..... 40
1-1-3-3. المساواة في الثواب والعقاب مقارنة بين الشريعة والقانون..... 41
1-2. مفهوم تأثير عمل الزوجة على الحقوق والواجبات الاسرية..... 41
1-2-1. تأثير عمل الزوجة على الحقوق الزوجية..... 42
1-2-1-1. مصطلح عمل المرأة والقوامة الزوجية..... 42
1-2-1-2. مفهوم عمل المرأة خارج البيت ومشروعيته وفق المنظور الشرعي..... 43
1-2-1-3. تأثير خروج الزوجة من بيتها..... 44
1-2-1-4. تأثير عمل المرأة في العلاقة مع زوجها..... 44
1-2-2. موقف قانون الأحوال الشخصية العراقي في مسألة عمل الزوجة..... 45
1-2-2-1. القوامة الزوجية من المنظور الشرعي..... 47
1-2-2-2. القوامة الزوجية في القانون..... 48
1-2-2-3. الأثر المادي لعمل المرأة على القوامة الزوجية..... 49
الفصل الثاني: حقوق وواجبات الزوجة وفق الفقه الاسلامي والقانون العراقي..... 50
2-1. حقوق وواجبات الزوجة وفق الفقه الاسلامي..... 51
2-1-1. المهام الشرعية الفقهية لحقوق الزوجة..... 51
2-1-1-1. حرص الاسلام على حق الزوجة على زوجها والحياة الزوجية..... 52
2-1-1-2. انواع الحقوق الزوجية..... 52
2-1-1-3. الحقوق المالية للزوجة الصداق. المهر..... 53
2-1-1-4. الحقوق المالية الزوجية للزوجة. (النفقة)..... 54
2-1-1-5. الحقوق المالية الزوجية للزوجة. (السكن)..... 56
2-1-2. الحقوق غير المالية..... 57
2-1-2-1. الحقوق غير المالية العدل في القسم بين الزوجات..... 58

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فنـاوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

2-1-2-2. الحقوق غير المالية المعاشرة بالمعروف..... 59
2-1-2-3. الحقوق غير المالية عدم الإضرار بالزوجة..... 59
2-1-2-4. مسائل رد عليها المذهب الجعفري عن الحقوق الزوجية..... 60
2-2. حقوق الزوجة وفق القانون العراقي 63
2-2-1. حقوق الزوجة القانونية عند الزواج 64
2-2-1-1. حقوق الزوجة القانونية (النفقة الزوجية)..... 64
2-2-1-2. حقوق الزوجة القانونية «أسباب وجوب النفقة»..... 64
2-2-1-3. حقوق الزوجة القانونية «الفرع عناصر النفقة»..... 65
2-2-1-4. حقوق الزوجة القانونية «سقوط النفقة»..... 67
2-2-1-5. حقوق الزوجة القانونية«اساس تقدير النفقة»..... 69
2-2-1-6. حقوق الزوجة القانونية«النفقة المؤقتة»..... 70
2-2-1-7. حقوق الزوجة القانونية«دين النفقة»..... 71
2-2-2. قواعد عامة في دعاوى النفقة والمطاوعة..... 71
2-2-2-1. قرارات قانونية«في دعاوى النفقة والمطاوعة بين الزوج والزوجة»..... 72
2-2-2-2. نصوص قانونية بحق الزوج والزوجة«في الاحوال الشخصية» 73
2-2-2-3. قانون الاحوال الشخصية العراقي وتعديلاته لعام 1959م..... 74
2-2-2-4. قانون الأحوال الشخصية العراقي وتعديلاته رقم 188 لسنة 1959م «الزواج والخطبة»..... 74
2-2-2-5. قانون الأحوال الشخصية العراقي وتعديلاته رقم 188 لسنة 1959م (أركان العقد وشروطه) 75
2-2-2-6. قانون الأحوال الشخصية العراقي وتعديلاته رقم 188 لسنة 1959م (الأهلية) 76
2-2-2-7. قانون الأحوال الشخصية العراقي وتعديلاته رقم 188 لسنة 1959م «البلوغ الشرعي والقابلية البدنية» 76
2-2-2-8. قانون الأحوال الشخصية العراقي وتعديلاته رقم 188 لسنة 1959م «تسجيل عقد الزواج وإثباته»..... 77
2-2-2-9. قانون الأحوال الشخصية العراقي وتعديلاته رقم 188 لسنة 1959م «مهر المثل» 78
الفصل الثالث: الآثار والانعكاسات المترتبة على خروج الزوجة للعمل على الحقوق والواجبات الاسرية في المذاهب الفقهية والقانون العراقي..... **82**
3-1. الآثار والانعكاسات المترتبة على خروج الزوجة للعمل على الحقوق والواجبات الاسرية في المذاهب الفقهية والقانون العراقي..... 83

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

3-1-1. انعكاسات عمل الزوجة على الحقوق الاسرية في الفقه الاسلامي..... 83
3-1-1-1. مفهوم انعكاسات عمل الزوجة..... 84
3-1-1-2. مفهوم عمل المرأة خارج بيته..... 85
3-1-1-3. مفهوم عمل المرأة في الشريعة الاسلامية..... 86
3-1-1-4. انعكاسات عمل الزوجة على حقوق الزوج في الفقه الاسلامي..... 87
3-1-1-5. حكم سفر المرأة بدون محرم..... 88
3-1-1-6. دور الشريعة الاسلامية في تعزيز مكانة المرأة المسلمة..... 89
3-1-2. انعكاسات عمل الزوجة على الواجبات الاسرية وفق الفقه الاسلامي..... 91
3-1-2-1. من هي المرأة العاملة..... 91
3-1-2-2. مشاركة المرأة مع الرجل في الحياة الاجتماعية..... 91
3-1-2-3. الاثار السلبية لعمل الزوجة وانعكاسات ذلك على الزوج..... 92
3-1-2-4. الاثار الايجابية لعمل الزوجة وانعكاسات ذلك على الأسرة..... 93
3-1-2-5. أثار عملها على أقربائها وانعكاساتها الاجتماعية..... 94
3-2. وجوه الاشتراك والافتراق لأثار و انعكاسات عمل الزوجة وفق الفقه الاسلامي والقانون العراقي..... 94
3-2-1. المطلب الاول. طبيعة الاشتراك والافتراق وآثاره وانعكاساته في عمل الزوجة..... 94
3-2-1-1. وجوه الاشتراك الشرعية والقانونية لعمل الزوجة بين المرأة والرجل..... 94
3-2-1-2. وجوه الاختلاف الشرعية والقانونية لعمل الزوجة بين المرأة والرجل..... 96
3-2-1-3. عمل المرأة في التشريع الإسلامي..... 97
3-2-1-4. حكم عمل المرأة المتعلق بمصلحة المجتمع..... 100
3-2-1-5. عمل المرأة المتعلق بمصلحتها..... 101
3-2-2. الاختلاف السيكولوجي بين الرجل والمرأة..... 102
3-2-2-1. الاتجاه الجندري..... 102
3-2-2-2. الفوارق الثابتة بين الرجل والمرأة..... 103
3-2-2-3. الفارق السيكيولوجي «النفسي»..... 104
3-2-2-4. الفرق السلوكي بين المرأة والرجل..... 106
3-2-2-5. موطن الاختلاف بين الاتجاه الجندري والاتجاه الديني..... 107

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهاده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

3-2-2-6. هل نحن ضد عمل المرأة؟..... 111
3-2-2-7. دوافع وأسباب خروج المرأة للعمل: 112
3-2-2-8. الدوافع الاقتصادية لخروج المرأة للعمل..... 114
الخاتمة..... **117**
4-1. النتائج 118
4-2. التوصيات..... 119
المراجع والمصادر..... **121**

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهاده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

المقدمة

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهاده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فنـــاوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

1. بيان موضوع البحث

حرص الباحث في رسالته الموسومة عمل الزوجة وتأثيره على الحقوق والواجبات الاسرية دراسة مقارنة بين المذاهب الاسلامية والقانون العراقي لبيان أمر بالغ الاهمية ومحل ابتلاء النساء العاملات لمساعدة ازواجهن في توفير مستلزمات ومتطلبات العائلة والاولاد نعم ان نفقة الزوجة على زوجها ولكنها تفضلا منها تقوم بهذا الامر مع عدم تقصيرها في قيامها بواجباتها اتجاه زوجها واولادها وبيتها من خدمة وطبخ وتنظيف وتربية الاولاد فجزاها الله عما تقدمه افضل جزاء المحسنين حيث اوضح الفقه الاسلامي بصورة عامة ان نفقتها على زوجها كما في هذا الحديث: (إذا أنفق الرجل على امرأته ما يقيم ظهرها مع الكسوة، وإلاّ فرّق بينهما) ولكنها تعمل تفضلا ومساعدة منها لشريك حياتها على الرغم من وجود احاديث تمنع من خروجها خارج البيت الا باذن زوجها كما في هذا الحديث قال رسول الله صلى الله عليه وآلة وسلم: (أيّما امرأة خرجت من بيتها بغير إذن زوجها فلا نفقة لها حتى ترجع). ونستخلص من هذا الحديث اذا خرجت باذنه وموافقته للعمل لاجل سعادة البيت مع عدم تقصيرها في واجباتها عموما وعدم مطالبتها بحقوق غير الحقوق التي سنتها لها الشريعة الاسلامية بالاضافة الى ذلك فقد شرعت احكاما لمن تعمل خارج منزلها او داخله لاجل اتخاذ التدابير الموضوعية للحيلولة دون وقوع التدابر والتقاطع بين حقوقها وواجباتها وبين الحقوق والواجبات الاسرية ، كما دعت إلى توثيق روابط المودّة والمحبة والأمر بالعشرة بالمعروف، اذ قال الله تعالى وعَاشرُوهنَّ بالمعرُوفِ فإنّ كَرِهتُمُوهُنَّ فَعَسى أن تَكرهوا شَيئاً ويجعل اللهُ فيهِ خيراً كثيراً ومن مصاديق العشرة بالمعروف حسن الصحبة، اذ قال الإمام علي بن أبي طالب عليه السلام في وصيته لولده محمد بن الحنفية: (إنَّ المرأة ريحانة وليست بقهرمانة، فدارها على كلِّ حال، وأحسن الصحبة لها، فيصفو عيشك) ومن حقها أن يتعامل زوجها معها بحسن الخلق، وهو أحد العوامل التي تُعمّق المودة والرحمة والحب داخل الأُسرة، كما قال الإمام علي بن الحسين عليه السلام: (لا غنى بالزوج عن ثلاثة أشياء فيما بينه وبين زوجته، وهي: الموافقة؛ ليجتلب بها موافقتها ومحبتها وهواها، وحسن خلقه معها واستعماله استمالة قلبها بالهيئة الحسنة في عينها، وتوسعته عليها. ومن حقها الاكرام، والرفق بها، واحاطتها بالرحمة والمؤانسة) وقال عليه السلام ايضاً: (وأمّا حقُّ رعيتك بملك النكاح، فأن تعلم أن الله جعلها سكناً ومستراحاً وأُنساً وواقية، وكذلك كلّ واحد منكما يجب أن يحمد الله على صاحبه، ويعلم أن ذلك نعمة منه عليه، ووجب أن يحسن صحبة نعمة الله ويكرمها ويرفق بها، وإن كان حقك عليها أغلظ وطاعتك بها ألزم فيما أحبّت وكرهت ما لم تكن معصية، فإنّ لها حقّ الرحمة والمؤانسة وموضع السكون إليها قضاء

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

اللذة التي لابدّ من قضائها). وقد ركّز أهل البيت عليهم السلام على جملة من التوصيات من أجل ادامة علاقات الحب والمودّة داخل الأُسرة، وهي حق للزوجة على زوجها. قال رسول الله صلى الله عليه وآله: (خيركم خيركم لنسائه، وأنا خيركم لنسائي). وقال ايضاً صلى الله عليه وآله: (من اتخذ زوجة فليكرمها) وقال الإمام جعفر الصادق عليه السلام: (رحم الله عبداً أحسن فيما بينه وبين زوجته). وايضا جاء في توصيات جبرئيل إلى رسول الله صلى الله عليه وآله مؤكدّة لحق الزوجة اذ قال صلى الله عليه وآله: (أوصاني جبرئيل عليه السلام بالمرأة حتى ظننت أنّه لا ينبغي طلاقها إلاّ من فاحشة مبيّنة). كما نهى صلى الله عليه وآله عن استخدام القسوة مع المرأة، وجعل من حق الزوجة عدم ضربها والصياح في وجهها، ففي جوابه على سؤال خولة بنت الأسود حول حق المرأة قال: (حقك عليه أن يطعمك ممّا يأكل، ويكسوك ممّا يلبس، ولا يلطم ولا يصيح في وجهك). وايضاً قال صلى الله عليه وآله: (خير الرجال من أُمتي الذين لا يتطاولون على أهليهم، ويحنّون عليهم، ولا يظلمونهم). ومن خلال استعراض هذه الاحاديث التي تحث على محبة واكرام واداء حقوق الزوجة بصورة عامة وهنا ياتي سؤال فكيف ينسجم ذلك مع عملها خارج منزلها وان كان باذن زوجها مع ان نفقتها وكامل حقوقها قد حفظها لها الشارع المقدس وللاجابة على هذا السؤال كانت هذه الرسالة المتواضعة. كما ان هذه الرسالة جاءت لتحجيم نطاق المشاكل والاضطرابات الأُسرية وتقليلها ان وجدت بسبب عمل الزوجة خارج البيت، كما يستحسن من الزوج الصبر على إساءة الزوجة بسبب العبء الملقى على عاتقها بسبب العمل ومشاكله والتي اختارته بملء ارادتها، ولأنّ ردّ الاساءة بالاساءة أو بالعقوبة يوسّع دائرة الخلافات والتشنجات ويزيد المشاكل تعقيداً، فيستحب الصبر على إساءة الزوجة قولاً كانت أم فعلاً لما بدر منها تفضلا للعمل لاجل مساعدة الزوج في معترك الحياة الصعبة فهي نعم العون ونعم السند لزوجها، كما ان الزوج يثاب على خلقه الحسن وصبره على اذى زوجته باحسن الثواب وافضله وان كانت هذه الاحاديث عامة تشمل الزوجة العاملة خارج او داخله فقد قال الامام محمد الباقر عليه السلام: (من احتمل من امرأته ولو كلمة واحدة، أعتق الله رقبته من النار، وأوجب له الجنّة). وقال رسول الله صلى الله عليه وآله: (من صبر على سوء خلق امرأته أعطاه الله من الأجر ما أعطى أيوب على بلائه). وكانت سيرة أئمة أهل البيت عليهم السلام مثالاً لسيرة جدهم المصطفى صلى الله عليه وآله في كل مفردات العقيدة والسلوك، وهكذا كانت في مسألة الصبر على أذى الزوجة لأجل تقويم سلوكها واصلاحها، فعن الإمام جعفر الصادق عليه السلام قال: (كانت لأبي عليه السلام امرأة، وكانت تؤذيه، وكان يغفر لها). وبعد بيان هذه المقدمة حول شرائط ومميزات الاسرة المسلمة والصالحة التي تحفظ الحقوق والوجبات بين الزوجين وتراعي ذلك في كل مفاصل الحياة داخل البيت او خارجه ومن ذلك عمل الزوجة خارج

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

منزلها كما هو موضوع دراستنا هذه المقارنة بين المذاهب الاسلامية والقانون العراقي، ومن الادلة الشرعية التي حثت على عمل الزوجة كما انها لا تنافي ما تقدم من احاديث شريفة على حسن التبعل والمحافظة على الاواصر الاسرية مع عدم التفريط بالحقوق والواجبات الاسرية الحديث الشريف عن عائشة رضي الله عنها قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وآله: ((اسرعكن لحاقاً بي اطولكن يداً)... قالت: فكانت اطولهن يداً زينب رضي الله عنها، لانها كانت تعمل بيدها وتتصدق...)) اخرجه مسلم، بالاضافة الى وجود احاديث اخرى كثيرة تدل على اثابة الزوجة على عملها بصورة عامة في البيت او عملها خارجه بصورة خاصة مع حفظ الاواصر الاسرية بحسن التبعل والاحترام والالفة بين افراد العائلة لبناء اس مهم من اسس المجتمع الاسلامي المحافظ ومن تلك الاحاديث لا على سبيل الحصر خروج نساء المسلمين مع المجاهدين في اثناء الغزوات والحروب لتهيئة طعام الجيش وسقيه وتطبيب الجرحى، وايضا عملهن في الزراعة والتجارة والصناعة والتعليم الخ، ولاسباغ الدراسة حقها كانت دراسة مقارنة بين المذاهب الاسلامية والاحكام الوضعية للقانون العراقي، كما اهتمت هذه الدراسة ببيان انواع العمل الذي تعمله الزوجة واقسامه من قبيل اذا كان العمل مشروعاً أو غير مشروع أو داخل المنزل أو خارجه أو باذن الزوج او بغيره أو ينافي حق الزوج أو لا أو لحاجة وضرورة أو بدونهما أو أن العمل خارج المنزل مع الاختلاط والسفو أو مع الحشمه وعدم الاختلاط أو ان العمل يستتبع الفتنة وفك عرى الاواصر الزوجية أو لا أو كان العمل لصالح الاسرة والزوج والاولاد أو لنفسها أو أن العمل مع حفظ شانها وزوجها وعائلتها وبيتها أو مع عدمه أو كان العمل ضاراً أو لا أو كان عملها للمصالح الفردية والشخصية أو للصالح العام فسياتي بيان هذه الامور في الفصول القادمة ان شاء الله تعالى.

2. أهمية البحث

تتلخص أهمية هذا البحث في كون الساحة العلمية تفتقر الى دراسة واجبات وحقوق المرأة بشكل مفصل على الرغم من تلك الأهمية التي لا تحتاج الى بيان ودليل، نلاحظ عدم وجود دراسات متخصصة كافية تعالج هذا الموضوع في القانون في العراق والفقه الاسلامي معاً، فضلاً عن عدم كفاية التنظيم التشريعي الذي ينظم هذا الموضوع حيث ان عمل الزوجة و المرأة بصفة عامة خارج البيت من جوانب عدة أهمها الجانب الفقهي والشرعي أو المتعلق بأحكام الشريعة الإسلامية ومدى ضمانه لحقوق المرأة و الزوجة لاسيما وأن هذه الدعوات قد لاقت مؤخرا آذانا صاغية حتى داخل المجتمعات الإسلامية، لذا وجب التطرق إلى تبيان بعض الحقائق و الأقوال الفقهية حول ضوابط عمل المرأة و الزوجة خارج البيت

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

والذي بمجرد الشروع في دراسته يتضح أن حق المرأة و الزوجة في العمل مكفول شرعا و قانونا، إلا أنه يتسم بضوابط شرعية أبان عنها الكثير من الفقهاء وحتى القانونيين، كما تناول البحث أيضا الآثار الشرعية والقانونية المترتبة عن خروج المرأة و الزوجة للعمل و الذي يتضمن حقوق الزوج و الأولاد في الرعاية و الاهتمام، لذا ستتصدى هذه الدراسة لبيان أحكام تلك ذلك الحق لبيان حدودها وآثاره، وغير ذلك من الأمور الشائكة.

3. أهداف البحث

تتضح هدف هذا البحث من خلال ما يلي:

1- ايضاح حقوق وواجبات الزوجة، وذلك في اطار رأي فقهاء الشريعة الاسلامية والقانون العراقي معززة بالأحكام القضائية في كل مسالة.

2- ايضاح الآراء الفقهية المقارنة في هذا الموضوع ليتسنى للمحاكم الاطلاع عليها والاستفادة منها في القضايا المنظورة أمامها، أو التي ستثار لاحقاً حول هذا الموضوع.

3 - بيان افتراض من شانها اقتراح القوانين لهذه الحالة في ما يواكب تطورات هذا العصر وما يشهده المنطقة من تطورات.

4. اسئلة البحث

السؤال الرئيسي:

ما هو تأثير عمل الزوجة على الحقوق والواجبات الاسرية؟

الأسئلة الفرعية:

1. ماهي حقوق وواجبات الزوجة وفق الفقه الاسلامي والقانون العراقي؟

2. ماهي الاثار والانعكاسات المترتبة على الحقوق والواجبات الاسرية دراسة مقارنة بين الفقه الاسلامي والقانون العراقي؟

3.ماهي الحقوق والواجبات الاسريه؟

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

5. فرضيات البحث

1-الفرضية الأصلية

تتمثل الفرضية الرئيسية في ان عمل المرأة دفع عجلة التنمية الاجتماعية والاقتصادية للوطن وبالتالي المشاركة الإيجابية في ميزانية الأسرة وفي دفع عجلة التنمية الاجتماعية والاقتصادية للوطن، الا انه مع ذلك من الامور التي تارث الجدل في اثرها على الحقوق والواجبات الاسرية فقد اختلف فقهاء المذاهب الاسلامية في عمل المرأة على فريقين ان المرأة تعمل خارج البيت للضرورة كالحاجة فقط، اما الرأي الثاني فقد منع المرأة من حق العمل ولا تخرج للعمل الا بأذن زوجها لكي لا يؤدي ذلك الى خلاف في الاسرة ويؤدي ذلك الى الانفكاك الاسري والى حسن المعاشرة ويشمل عمل الزوجة بدون اذن زوجها الى التأثير على الابناء.

2- الفرضيات الفرعية

1- تتمثل الفرضية الفرعية الاولى في ان هناك العديد من الحقوق التي يجب ان تتمتع بها المرأة وهذه الحقوق تكون اما حقوق مالية فالحقوق المالية هي النفقة التي فرضها الله للزوجة وهذه النفقة فرضت لسبب الحبس في السكنى الزوجية والمهر الذي يعطي للمرأة مقابل الاستمتاع او غير مالية فتشمل الحضانة التي هي تربية الاولاد لمن له حق الحضانة ويجب ان تكون لمستحقها في تربية الاولاد ولم يختلف موقف فقهاء الشريعة الاسلامية والقانون العراقي على وجوب تلك الحقوق. اما بالنسبة الى واجبات المرأة فتكون بحسن تربيتهم واطعامهم..

2- تمحور الفرضية الفرعية الثانية في انه خروج المرأة للعمل يؤثر على حقوق المالية على سبيل المثال وفق المذهب الحنفي سقوط النفقة. اما المالكية والشافعية والحنابلة هو وجوب النفقة ولا تسقط بعمل الزوجة بشرط ان تخرج للعمل بأذن الزوج. في القانون العراقي لا يوجد نص صريح في قانون الاحوال الشخصية قالو ان يسقط الحق المرأة في النفقة اذا خرجت بدون وجه شرعي اي اذا خرجت للعمل بدون اذنه على سبيل المثال. اما ضوابط عمل المرأة وفق القانون والفقه الاسلامية هي الالتزام بآداب الخروج ان لا يتعارض مع واجباتها ومهمتها الاسلامية داخل المنزل. اما المشرع العراقي فأكتفى بالنص على ان يكون غير منافي للقانون والآداب العامة. الانعكاسات عند خروج المرأة للعمل قد يعرضها الى الخطر بأنواع مختلفة ولا يمنحها الامان والاطمئنان بينما بقائها في البيت يمنح لها الاطمئنان والحفاظ على سمعتها وشرفها كما ان مكوثها في البيت يمنح الزوجة الحب بينها وبين عائلتها والثقة وكذلك الحنان وخصوصا الاطفال ويجعلها تعيش

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادهها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.